

GEMMA SENDRA

El marc físic

El Maresme és una franja costanera que s'estén des de la carena de la serralada litoral fins al mar i del turó de Mongat fins a la desembocadura del riu Tordera.

És una comarca relativament homogènia, si bé, morfològicament s'observen dues parts molt diferenciades: el vessant oriental de la serralada i la plana que s'estén fins al mar.

En general la comarca ha estat modelada sobre una massa enorme de granit, travessada per dics de pòrfirs. El conjunt forma un horst, limitat per falles i elevat entre la depressió tectònica del Vallès i la vessant mediterrània. Les falles, mal cicatritzades, tenen encara moviment i es creen alguns focus sísmics generalitzats a la costa del llevant. El granit, ric en quars, feldespatos alcalins i miques, es descompon molt fàcilment i produeix el sauló, que les aigües transporten exercint una doble acció anivelladora en gastar les roques i omplir els pendents de granit erosionat.

Les sorres del Maresme originen un bon nombre de cursos d'aigua però són rieres de poca llargada, seques durant tot l'any si bé a vegades es desborden impetuosament i arrosseguen grans quantitats de sorra que obstrueixen els camins i les carreteres del pla. L'únic riu de la comarca és la Tordera, amb un cabdal irregular. Desemboca a l'est de Malgrat i rega dins de la comarca els termes de les poblacions de Tordera, Palafolls i Malgrat.

Aquests sòls tenen poca capacitat de retenció d'aigua, afavoreixen, en canvi, l'existència de dipòsits d'aigua freàtica, sobretot en les parts baixes on l'aigua s'escola per efectes del pendent i pot penetrar en profunditat, la qual cosa permet el regadiu de gairebé tota la plana.

El clima de la comarca és molt agradable, més aviat humit especialment a l'hivern, donada la situació marítima del Maresme, tot i que les pluges són relativament escasses i la nebulositat no és abundant; les temperatures solen

ésser suaus tant a l'hivern com a l'estiu sense que es coneguïn a la comarca ni fortes gelades ni secades.

La vegetació natural de la contrada és el bosc mediterrani, però al Maresme la vegetació espontània ha estat molt modificada per l'home. Només al Montnegre i a algunes contrades de la serralada litoral el bosc conserva una gran frondositat: hi ha un predomini dels vegetals de fulla persistent, d'arbustos i plantes enfiladisses, els arbres estan poc desenvolupats i el tapís vegetal en general és de poca densitat. L'alzina és la comunitat forestal natural d'aquesta zona si bé l'acció de l'home ha provocat fortes transformacions i ha afavorit el desenvolupament d'altres espècies arbòries —com el pi blanc i el pi pinyer— de creixement més ràpid que progressivament van envaint el terreny dels alzinars. A la part de solell trobem també sureres i garrofers, arbres característics de la vegetació mediterrània, així com les palmeres, les figues de moro i els canyars, propers als torrents i a les rieres; a les parts més obagues i per tant més humides del territori trobem roures, algunes alzines, castanyers i freixes.

Sota els arbres, un intrincat estrat arbustiu de diferents alçades recobreix el sòl; dins l'estrat arbustiu superior les espècies més corrents són el llentiscle, el bruc, l'arboç i el marfull; mentre que a l'estrat inferior trobem galzeran, estepa, caps d'ase, argelaga, gatosa i algunes plantes aromàtiques com el romaní i la farigola.

El sotabosc, en general, és molt atapeït i embrossat per una gran barreja d'herbes que, combinades amb les matres d'heura i els esbarzers, donen un aire selvàtic al paisatge. A la resta de la comarca la vegetació és molt escassa. A ponent, a causa de la proximitat de Barcelona, dels incendis i dels terraplens que es fan a les falles dels turons per tal de guanyar nous terrenys per al cultiu, la vegetació ha estat molt destruïda. El mateix s'observa al litoral, on el

turisme i la creixent densificació urbanística i humana redueixen cada vegada més l'espai de la natura.

Cal tenir present que les favorables condicions climàtiques i locatives de què gaudeix el Maresme, l'han convertit històricament en una comarca densament poblada. Encara avui dia obté unes taxes de creixement demogràfic elevades, sobretot als municipis costaners i propers a Barcelona, alguns dels quals s'han convertit en zones residencials per raó del poder d'absorció i de la proximitat de Barcelona, i d'altres han filtrat els nombrosos immigrants atrets per la dinàmica industrial de Mataró. No s'observa el mateix, però, als pobles de l'interior, de caràcter bàsicament d'estiueig, ni al Maresme nord, on el creixement de la població ha estat més moderat, malgrat la importància de la indústria i del fort desenvolupament del turisme que l'apropen en certa manera a algunes poblacions de la Selva.

El Maresme ha estat de sempre una comarca molt activa. Les bones comunicacions i la importància de Barcelona i la seva Àrea Metropolitana com a centres de mercat i de consum, així com l'esperit comercial i la capacitat dels seus homes per adaptar-se a les noves necessitats del mercat, han convertit el Maresme en una de les comarques més importants pel que fa al cultiu de l'horta i de la flor, a la indústria del gènere de punt i a l'activitat turística. Com deia Josep Pla en una de les seves descripcions de la comarca «...al costat del Maresme industrial hi ha l'esplendor d'una gran comarca agrària. El Maresme és el jardí de Barcelona, el gran proveïdor del Mercat Central, el plat de llegums assegurat».

Malauradament però, aquest ràpid creixement no ha estat acompanyat d'una bona planificació. La infraestructura de serveis ha esdevingut molt deficient enfront de les necessitats i, massa sovint, al costat de la caseta i l'hortet tradicional han estat bastits edificis mastodòntics i urbanitzacions, i un

gran nombre d'hortes de la riba marítima han estat transformades en camps, la qual cosa produeix, quan són buits, un efecte deplorable.

La intensitat d'aquest procés d'ocupació humana del Maresme ha ge-

nerat, en una comarca geogràfica tan petita i molt condicionada pel fet de ser una sortida natural del nucli industrial de Barcelona, un seguit de conflictes quan a usos alternatius del sòl i de les activitats econòmi-

ques concentrades a la comarca. La base geogràfica del Maresme és, per tant, el marc fonamental en el qual s'haurà d'encabir qualsevol procés de desenvolupament de la comarca en els propers anys.

Gemma Sendra. Geògrafa.

